

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

1 An restitutio sit actus commutatiuæ iustitiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

QVÆSTIO VI.

DE RESTITVTIONIS
Substantia.

S. Thom. 2. 2. quæst. 62.

ARTICVLVS I.

*Vtrum restitutio sit actus commutati-
ua iustitia.*

ALTERVM præambulum quod vitijs pertractandis, iustitiæ commutatiuæ contrarijs debet quisque prænoscere, est restitutionis necessitas, eiusdemque legum modus, & forma, nempe vt quæ in subsequentijs libris ostenderit, aut sublata per iniuriam esse, aut retineri, constet qua lege sint redhibenda. Prima ergo quæstio est de restitutionis substantia, in cuius primo articulo interrogatur, an restitutio sit actus commutatiuæ iustitiæ? Primum enim quod ad inuestigandam definitionem inquiritur, est genus. Arguitur ergo a parte negatiua. Primo sic: Restitutio nil a satisfactione distat, promiscue namque viturur vtroque nomine, quin vero, & iura pro eodem vtrumque videntur accipere, vt extra, de iniur. & dam. dato. cap. si culpa. vbi cum iubetur tam pro damno dato, quam pro iniuria satisfactio- nem fieri, vtraque eodem nomine, scilicet tam damni restitutio, quam satisfactio pro iniuria comprehenditur, satisfactio autem est pars penitentitiæ pro offensa in Deum com- missa, inter Deum autem, & nos non est ratio iustitiæ commutatiuæ, quia (vt s. Ethic. Arist. auctor est) Dijs & parentibus æquale reddere non valemus, restitutio ergo non proprie ad commutatiuam attinet iustiti- am. Secundo arguitur: Restitutio non tan- tum locum habet in commutationibus, ve- rum etiam in distributionibus, vt dum quis non distribuit præmia secundum merito- rum pondera, refundere ei tenetur, qui mi- nus iusto recepit, ergo non tantum com- mutatiuæ, sed & distributiue etiam actus est. In contrarium est, qd restitutio ablati- oni

opponitur, ablatio autem alienæ rei pec- catum est in iustitiæ circa commutatio- nes, restitutio ergo eiusdem est iustitiæ actus, quæ in commutationibus dirigen- dis versatur.

Pro solutione quæstionis notandum est restituere (vt nominis compositio præ- se fert) idem esse quod iterum quempiam in suum locum & ius statuere, hoc enim huiusmodi nominum allusiones & etymo- logiæ vilipendendæ sunt, quoniam cum nomina sint conceptuum notæ, talia cu- rare debent linguarum conditores rebus indere, qualibus rerum natura explere- tur, primum imitantes parentem no- stium, qui idem obierunt, secundum illud Gen. 2. Omne quod vocauit Adam animam viuentis ipsum est nomen eius. Est autem restitutio, verbum Latini celebre. Dicitur enim quisque in suum locum di- gnitatem, ac ius restitui, perinde atque ho- mini restitui bona sua. Vnde ff. de verb. & rer. signifi. l. plus est habetur plus esse in re- stitui ioue, quam in exhibitione. Nam exhi- bere, est præsentiam corporis præbere, re- stituere autem est etiam possessorem facere fructum reddere, &c. Vt si quis vi rapto- rum est, aut per iniuriam in carcerem intratus, fuisse qd; bonis expoliatus non restituitur, li- cet exhibeatur, hoc est, libere permittatur ad proprios lares remeare, nisi in locum suum pristinum statuatur. Hinc ergo collig- itur conclusio huius quæstionis. Restitue- re est actus iustitiæ commutatiuæ. Proba- tur: Contraria ad idem genus pertinent, vt in præd. c. 8. Arist. docet, auferre autem rem alienam iniurio domino, est vitium in- iustitiæ circa commutationes, restitutio autem est res compensatio contraria. Est ergo eiusdem generis iustitiæ. Secundo: Re- stitutio, vt legitima sit, fieri debet ad æqua- litatem rei que ablata est, siue per iniuriam sublata sit, vt furtio & rapina, siue per do- mini voluntate, vt mutuo & ceteris contra- ctibus æqualitas autem rerum (vt s. Ethic. Arist. docet) per iustitiæ commutatiuam constituitur, hac namq; rone a distributiua distat, qd illa non constituit æqualitatem, nisi inter proportiones meritorum, & pro- portiones præmiorum. Est ergo restitutio actus commutatiuæ iustitiæ. Ex quo fit, vt restitutio proprie locum non habeat nisi ubi ratio debiti intercedit. Si. n. quis dono mihi dedit centum, post vero ego, vt gra- tiam

etiam illi referam, tantumdem repono, nõ est censenda hæc mea gratiæ relatio restitutionis nomine. Nam etsi similitudinem quandam restitutionis habeat materialem vt aiunt, idcirco quòd res eadem reditur, dicit tamen restitutionis forma, puta obligatio, a qua restitutio & speciem & nomen sortitur. Ob idque donatio illa non ad iustitiam commutatiuam, sed ad liberalitatem potius spectat. Neque vero opus est ad restitutionis naturam, vt eadem numero aut specie res que accepta fuit, reddatur tametsi prima eius significatio id videatur aurius exhibere, sed satis est, quod tantundem valeat. Enimvero sicut commutationis appellatio, quæ proprie in rebus fit, vt commutatio vini pro oleo, & merces pro pecunia, ad actiones, & passiones est more, & vii trãslata, sic & restitutionis nomen extensum est. Vt si quis mihi contumelioso verbo iniurius fuit, quem ego postea fuisse cecidi, quædam fieri potest commutationis compensatio. Et pari ratione qui iniuriam irrogauit, potest eam pecuniam resarcire.

Argumenta vero in contrarium obiecta, non nihil afferunt difficultatis. Ad primum ergo respondeatur, quod etsi nonnquam duo hæc nomina, satisfactio, & restitutio, vsu confundantur, quando scilicet res in controuersiam non veniunt, longo tamen intervallo actiones ipsæ differunt. At vero quæ differre monstrantur, ostendi prius debent, quo pacto conueniant. nam vt initio huius ex Aristot. s. Ethic. cap. 1. citatum est) quo res æquiuocæ viciniore sunt & propinquiores, eo magis æquiuocatio laet. Sit ergo primum nostrum assertum. Satisfactio perinde atque restitutio ad iustitiam pertinet commutatiuam, nam utraq; sit secundum æqualitatem rei ad rem, in quo commutatiua iustitia a distributiua se iungitur, qua pramia secundum dignitatem personarum distribuuntur. Et inuero qui iniuria alium læsit, ad æqualitatis mensuram debet eis satisfacere. Scio equidem Scotum in 4. dist. 4. q. 2. constituere penitentiam sub iustitia vindicatiua, quam speciem esse putat distributiue.

Considerat n. penitentem non solum tanq; reum, verum tanq; ministerium iustitiæ Dei, qui quidem penitens de seipso supplicium sumit. Quapropter cum satisf-

factio sit pars penitentia, & subsequenter concedere ad eandem iustitiam pertinere, vt puta cum quis ieiunij, & vigilijs se affligit. Atque hanc sententiam amplexus videtur S. Thom. 4. distinct. 15. quæstio. 1. artic. 1. At tamen multo fortè congruentius penitens non consideratur et u minister iustitiæ vindicatiuæ, sed tanquam offensor, qui de iniuria lata se accusat, & pro eadem satisfacit ei in quem commisit offensam, puta Deo, vel homini, vt iudicis vindictam effugiat. Quam ob causam idẽ

Sanctus Doctor. 3. par. quæstio. 85. artic. 3. penitentiam sub iustitia commutatiua collocat, etiam quantum ad satisfactionem, si bene inspicatur articulus: nam afficere quenquam iniuria, eodem redit, ac si rem illi abilitatis, & ideo satisfacere pro offensa eiusdem est iustitiæ, ac si rem ab aram rependas. At vero quoniam Deo corporum aliud post contritum animum reddere gratius non possumus, q; corporis castigationem, apparet in satisfactione respectu ipsius quædam punitiõis forma secundum famolam illam August. definitionem. Penitentia est quædam dolentis vindicta, semper puniens in se quod dolet commisisse.

Huius igitur rationi in qua restitutio cum satisfactione conuenit, subiungitur septem differentia inter easdem duas uirtutes. At qui prima sumitur ex parte materiæ, quam differentiam constituit S. Thom. 4. distinctio. 15. quæstio. 1. artic. 5. Inæqualitas namque, quæ iustitiæ commutatiuæ contraria est, duobus modis usu uenit. Vno in rebus exterioribus, ut dum quis rem alienam occupat, altero uero in actionibus, & passionibus iniuriõis, ut cum quis ciuem uolenter uerberat, aut conuulsi aspergit. Modus prior restitutionem exigit, qua in rebus ablati æqualitas constituitur, posterior uero expositulari satisfactione, ut uide licet de commissa culpa fiat proximo compensatio. Itaq; satisfactio non est, nisi ubi iniuriõis crimen adfuit, restitutio uero e iam, ubi nulla interfuit ablationis culpa. Hoc autem discrimen, uel ex ipsis uocibus innotescit. Restituere namque est reddere, quod ablatum est, satisfactio uero, quia pars est penitentia, est iniuriam resarcire. Consequitur ergo ex hæc propositione tanta differentia inter satisfactionem, & restitutionem, ut licet quædoq; ambæ concurrant, possint altera absq; altera reperiri. Exemplum

Soto, de iust. & iure. Y acci-

Opinio D. Tho. de penitentia, alia ab Scoti sententia.

Septem differentia inter restitutionem, & satisfactionem.

De quibus restitutio, & de quibus satisfactio.

OTO
tre
ibus
DIII
13

Ad primam arg.

Opinio Scoti de penitentia.

accipe: Latrones & vires qui vel aut furto alienam domum compilauerint, tenentur in primis ad restitutionem eorum, quae rapuerint, & praeterea de illata iniuria satisfacere, puta aut petendo veniam, aut alia via. At vero cum quis nihil furripuit, sed tamen aut conuictio, aut manuum iniectioe iniuriam fecit, satisfacere potest per supplicem submissionem, vel per alia grata officia extra restitutionem. Et e conuerso, qui res creditori debet, quod ab illo mutuatus est, restituere quidem tenetur, satisfacere vero non item, quia nullum commisit crimen, quoad utque in mora est soluendi. Secunda differentia ex hac prima nascitur, respectu illorum, quibus fit satisfactio & restitutio. Illa enim non solum hominibus, verum & Deo, eidemque praecipue fit, restitutio vero proprie solis hominibus. Prior pars est certa. Quoniam licet in proximos contingat etiam peccare, quos diligere ut nos ipsos tenemur, atque adeo illis ratio vlla satisfactiois debeat, disente Augu. peccatum esse dictum vel factum & cetera contra legem Dei, & regio Propheta confidente: Tibi soli peccavi. Haud enim proximorum laesiones scelera essent, nisi Dei auctoritate fuissent inhibita. Nam etsi lex naturae obliget, illa etiam obligatio ab auctore Deo dimanat, sicut & lex humana, nam per me inquit Sapientia, Prouerbiorum octauo, Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Ex quo fit consequens, ut ei proprie debeatur ad iustum satisfactio, quae vel hic, vel in purgatorio per soluenda est. Vnde Ierem. 6. cautum erat, ut ille qui vi aliquid extorsisset, aut fecisset calumniam, aut quidpiam simile commississet, omnia integra primum restitueret, mox pro peccato offerret Deo arietem immaculatum. Fit ergo proprie satisfactio Deo. Haud quidem negandum, ut quidam contendunt, quin suo quoque gradu fiat hominibus, sed tamen maxime fit Deo, restitutio vero non illi, sed solis hominibus. Et ratio est in promptu, quia Deo nihil proprie auferimus, neque auferri vilo modo potest, licet per analogiam ad nos, dicamus illi per peccatum honorem adimi, sicut ait Paulus ad Romanos 2. Tu autem Iudaeus cum sis, Deum in honoras? Praeterea, neque ei pos-

sumus quidquam reddere, quod illi accersit. Etenim quia Deus est, nostrorum bonorum non indiget. Quamuis per eandem analogiam satisfactio quae illi fit, dicitur esse honoris restitutio. Ex his virtutibus sequitur tertia differentia inter has virtutes, ab effectu eorum diuersitate praecipua. Per restitutionem non remittitur peccatum, sed tantum cessatur a peccando, per satisfactionem vero remittitur quantum ad penam, remissa culpa, eo quod est solutio pro peccati debito. Hunc ergo effectum sortitur virtus passionis Christi. Quod idcirco caret, si extra eius gratiam fiat. Restitutio autem legitime fieri inter homines extra gratiam Dei potest, quin etiam extra amicitiam humanam, quod satisfactio repugnat. Et haec est quarta differentia. Enimvero qui in amico, quod ab illo mutuo receperat, integre reddidit, perfectè restituit, licet eum in suam amicitiam non recipiat, ei autem qui iniuria affectus est non fit satis, nisi per amicitiae reconciliationem nisi forte per ipsum quo minus fiat, sicut. Haec quippe ex diuersis debitorum radicibus pentanda sunt. Restituitio inquam debitum non nascitur ab iniuria, sicuti satisfactio. Et idcirco licet illa non habeat pro fine amicitiam, haec non fit legitime nisi illa recuperetur, quae amissa fuit, gratia. At vero etsi ob satisfactionem, quae Deo fit, pena ab ipso condonatur peccatori, non tamen ideo censenda est proprie restitutio, ut in quarto, distinctione 1. 5. art. 5. placet Richardo. Arbitratur enim quod peccator restituit quod Deo debet, si enim haec verbi abusus, quia ut diximus, neque Deo quidquam adimimus, neque illi acquiritur quod in remissione culpae ei offerimus. Immo si tunc debiti remissio. Huic ergo quartae subnectitur quinta intercapedo, videlicet restitutionem non esse poenitentiae partem, veluti est satisfactio, sed duntaxat est praesumbulum, ut quis a peccato desistat. Etenim si quis alienum as contraxit, quod dum esset solvendo, inuito domino, retinet, vel iniuriam, quam illi intulit, diluere recusat, non potest dignè ad poenitentiam accedere, nisi ab illo delicto per restitutionem euellatur. Itaque restitutio contritionem quae ordine prima est poenitentiae pars, antecedit, satisfactio vero etiam confessionem, quae secunda est subsequitur. Ex quo denique colligitur sextum discrimen. Satisfactio arbitrio

Secunda
differen-
tia.

Quibus
Deo, eidemque
praecipue fit,
restitutio
vero proprie
solis hominibus.

Prior pars
est certa.

Quoniam licet
in proximos
contingat etiam
peccare, quos
diligere ut nos
ipsos tenemur,
atque adeo illis
ratio vlla
satisfactiois
debeat, disente
Augu. peccatum
esse dictum vel
factum & cetera
contra legem
Dei, & regio
Propheta confi-
dente: Tibi soli
peccavi. Haud
enim proximorum
laesiones scelera
essent, nisi Dei
auctoritate
fuissent inhibita.

Nam etsi lex
naturae obliget,
illa etiam obligatio
ab auctore
Deo dimanat,
sicut & lex
humana, nam
per me inquit
Sapientia, Prouer-
biorum octauo,
Reges regnant,
& legum
conditores iusta
decernunt. Ex
quo fit consequens,
ut ei proprie
debeatur ad iustum
satisfactio, quae
vel hic, vel in
purgatorio per
soluenda est.

Vnde Ierem. 6.
cautum erat,
ut ille qui vi
aliquid extorsisset,
aut fecisset
calumniam, aut
quidpiam simile
commississet,
omnia integra
primum restitueret,
mox pro peccato
offerret Deo
arietem immaculatum.
Fit ergo proprie
satisfactio Deo.

Haud quidem
negandum, ut
quidam contendunt,
quin suo quoque
gradu fiat hominibus,
sed tamen maxime
fit Deo, restitutio
vero non illi, sed
solis hominibus.

Et ratio est in
promptu, quia
Deo nihil proprie
auferimus, neque
auferri vilo modo
potest, licet per
analogiam ad nos,
dicamus illi per
peccatum honorem
adimi, sicut ait
Paulus ad Romanos
2. Tu autem Iudaeus
cum sis, Deum in
honoras? Praeterea,
neque ei pos-

Septima
differen-
tia. Nulla
hic resti-
tutio dicitur
hominem
purgatio
pro re-
mota.

Adarg.

facie

ARTICVLVS II.

Utum sit ad salutem necessarium, rei, que ablata est, restitutionem fieri.

Secundo articulo, qui apud S. Tho. primus est, supposita restitutionis inter pretatione, de ius est necessitate respondendum: Utum scilicet ablati restituo sit ad salutem necessaria? Et arguitur ad negatiuam partem. Ad salutem anime, hoc est ad vitam æternam consequendam, satis est seruare mandata, secundum verbum Domini, Matth. 19: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Quod si quis in culpam fuerit collapsus, satis est, quod per penitentiam que secunda est tabula post naufragium, conscientiam abluat: restitutio autem neque inter precepta, neque inter partes penitentiam, vt supra dictum est, connumeratur, ergo non est hominibus necessaria. Secundo arguitur. Si restitutio esset necessaria, maxime quia aliquo est precepto imperata, id autem in Decalogo nullam extat præter illud, Non furum facias, hoc vero negatiuum est, preceptum autem restitutionis affirmatiuum esse debet, vt nomen ipsum sonat. Ergo nullum est tale preceptum. In contrarium est Aug. in epist. ad Mace. que refertur 14. quæst. 6. Si res aliena propter quam peccatum est, reddi possit & non redditur, & penitentia non agitur, si simulatur. Si autem veraciter, non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum.

Quæstio hæc nemini dubia esse potest. Vnica ergo conclusione absoluitur. Ablatum restitutio sic necessaria est vt ablatum illud durare nemo posset in gratia Dei illamve recuperare. At vero in gratiam sancti Thom. exponendi sunt termini, eo quod hic secundus articulus subobscurus, quin truncatus etiam nonnullis videtur. At, enim, id quod iniuste ablatum est, restitutione esse obnoxium, quod vero iuste minime. Cum tamen tam mutuarum, quod ex quo quis iuste sustulit, quam pretium rei credito emptæ sit etiam restituendum. Notandum ergo est, quemadmodum nos sanctus Tho. proprias rerum locutiones docuerit. Illius enim quod quis vel mutuo vel quolibet civili contractu accepit, non

Y 2 pro-

acerdotum virtute clauium constituitur, eademque in illis tribus generibus scilicet in oratione, ieiunio, & elemosyna, restitutionem vero ad æqualitatem quisque tenetur sua sponte facere, vel ieiunia patere iudicis. Septimum præterea si libet inter uallum accipito. In purgatorio nulla sit, si rive expectatur restitutio, sed tantum sit satisfactio, seu potius satisfactio. hoc dixerim ad depellendum errorem vlti, quod a bitratur defunctos in purgatorio remorari quousque restitones quas hic suis commendarunt, executioni mandentur. Est enim deridiculum. Haud siquidem lex esset digna Deo, si sanxisset vt quis pro ea culpa patereur, quam nullatenus in sua est iam libertate. Alio qui si hæredes nunquam restitueret, nunquam miser ille exiret illos purgatoris carceres, qua vtique ratione purgatorium verteretur in infernum. Viderit tibi scilicet quis quomodo in hoc seculo restitueri mandauerit.

Nam si negligens fuerit etiam si culpa remittatur, licet in purgatorio penas, quantum post eius obitum illico fiat restitutio, illis autem panis perfoluris, etiam si nunquam restitutio fiat, liberabit. Ineptissime enim in contrarium adducitur, quod ego meis auribus audiui, illud Augustini, quod statim articulo proximo audiemus, Non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. Illud namque de remissione culpæ intelligitur in hoc seculo, quia qui non restituit, reus est temper culpæ. Ecce quanta inter capedine satisfactio & restitutio distent. Ex qua dilucio colligitur prioris argumenti.

Ad posterius autem probe respondet S. An. Th. quod restitutio illius, quod per iustitiam distributam conferri omisum est, ad iustitiam spectat commutatiuam. Nam quantum illud nunquam fuerit ab illo, curdandum erat possessum, fuit tamen debitum & ideo quodammodo sublatum, ac subinde sancto commutatiuæ iustitiæ est idem rependere. Quo fit, (vt scite Caieta. colligit) quod si princeps aut dominus aliquot annis distributionem prætermiserit, quam inter conscriptos ciues facere tenebatur, & postea penitentia ductus restituere conuertitur, non debet præsentibus tunc ciuibus restitutionem facere, sed eorum defunctorum hæredibus, quibus viuentibus debeatur.

OTO
ure
pibus
DIII
13